

ПРОЄКТ МОДЕЛІ ДОМАШНЬОЇ ШКОЛИ «ДІМ І ДОВКІЛЛЯ» ЯК ВТІЛЕННЯ НОВАТОРСЬКОЇ ТЕХНОЛОГІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

В. Р. Ільченко, В. В. Зелюк, К. Ж. Гуз

Розглянуто актуальні у зв'язку з воєнним станом в Україні проблеми розроблення та впровадження проєкту домашньої школи та відродження і впровадження моделі освіти для сталого розвитку суспільства «Довкілля», поширення ідей і навчально-методичного забезпечення цієї моделі, розробленого фахівцями Полтавської академії неперервної освіти ім. М. В. Остроградського (до 2021 року).

Ключові слова: домашня школа, проєкт «Дім і довкілля», життєствердний національний образ світу, воєнний стан, домашня освіта, модель освіти сталого розвитку «Довкілля».

Vira Ilchenko, Vitalii Zeliuk, Konstantyn Huz. Home School Model Project «Home And Environment» as the Implementation of Innovative Technology under Conditions of the State of Martial

This article is about problems of the development and implementation of the home school project, revival and implementation of the «Dovkillia» (Environment) model of education for the sustainable development of society, the dissemination of ideas and the educational and methodological support of this model, developed by specialists of the Poltava M. V. Ostrogradskyi Academy of Continuing Education (until 2021).

Keywords: home school, «Home and Environment» project, life-affirming national image of the world, martial law, home education, «Dovkillia» sustainable development education model.

Проблема, яка розглядається в статті, пов'язана з воєнним станом в Україні, що призвів до виселення з рідних домівок, рідних шкіл тисячі учнів, які і поза їхніми межами мають зростати українцями, мати для цього в домашній школі необхідне навчально-методичне забезпечення.

Аналіз останніх досліджень показує, що ця проблема може вирішуватися авторами статті за допомогою їхніх напрацювань.

Проєкт моделі домашньої школи «Дім і довкілля» як втілення новаторської технології в умовах воєнного стану є складовою проєкту школи майбутнього «Людина і довкілля», над яким наукові співробітники відділу

інтеграції змісту загальної середньої освіти НАПН України, співробітники Полтавської академії неперервної освіти ім. М. В. Остроградського, педагогічні колективи шкіл працювали з 2008 року [1].

Керівники проєкту моделі домашньої школи «Дім і довкілля» – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член НАПН України, зав. відділом інтеграції змісту загальної середньої освіти Інституту педагогіки НАПН України Віра Ільченко; кандидат педагогічних наук, директор Полтавської академії неперервної освіти ім. М. В. Остроградського Віталій Зелюк; доктор педагогічних наук, професор кафедри розвитку освіт-

Ільченко Віра Романівна, доктор педагогічних наук, професор, дійсний член НАПН України, зав. відділом інтеграції змісту загальної середньої освіти Інституту педагогіки НАПН України

Зелюк Віталій Володимирович, кандидат педагогічних наук, директор Полтавської академії неперервної освіти ім. М. В. Остроградського

Гуз Костянтин Жоржович, доктор педагогічних наук, професор кафедри розвитку освітніх галузей Полтавської академії неперервної освіти ім. М. В. Остроградського

ніх галузей Полтавської академії неперервної освіти ім. М. В. Остроградського Костянтин Гуз. Виконавцями є наукові співробітники відділу інтеграції змісту загальної середньої освіти НАПН України, співробітники Полтавської академії неперервної освіти ім. М. В. Остроградського, педагогічні колективи Дніпровської КЗ «Дніпровська СЗБШ I–III ступенів», КЗ «Полтавська ЗШ I–III ст. № 24 Полтавської міської ради Полтавської області».

Мета статті полягає в тому, щоб ознайомити педагогів і батьків із можливостями забезпечення функціонування домашньої школи.

Виклад основного матеріалу. Робота педагогів і батьків у напрямку реалізації названого проекту загострилася у зв'язку з тим, що внаслідок війни тисячі учнів з України опинилися поза рідними школою та домівкою. Утім, вітчизняна освіта має можливості забезпечити їм прагнення зростати українцями з високим рівнем вербального й невербального інтелекту, соціальної зрілості, фізичного та психічного здоров'я, який, як довело експериментальне дослідження моделі освіти для сталого розвитку суспільства «Довкілля» [2], високою мірою може досягатися завдяки *впровадженню в домашній школі навчально-методичного забезпечення моделі освіти «Довкілля»*, внесення у зміст і методіку навчання цієї школи поняття «життєствердний національний образ світу», а в природничо-наукову освіту – поняття «образ природи» як основи образу світу.

Як зазначають дослідники людської природи (К. Лоренц, Е. Фромм, Н. Чеботарьова), синдром соціальної деструктивності, пов'язаний із фрагментарністю погляду на світ, набирає сили в умовах соціально-економічної нестабільності, що спостерігається під час воєнного стану, який великою мірою обумовлений тим, що на українську землю прийшли істоти, виплекані «безногим», «безруким», «беззаконним» (безмозким) «образованієм» (вирази дослідника впливу освіти на свідомість суб'єктів освіти В. П. Базарного) [3].

У багатьох країнах здійснюються пошуки нових альтернативних технологій та форм освіти, до яких долучається батьківська спільнота. Відомі, зокрема, такі типи освіти: приватна школа, домашня (сімейна школа), індивідуальне шкільне навчання [4].

У США з 1990 року функціонує Національний дослідний інститут домашньої освіти [4]. Дослідження довели, що майже третина американських батьків віддає перевагу домашній освіті порівняно з офіційною школою. В Україні загострилася потреба в організації домашньої школи з огляду на воєнний стан, зокрема, неможливість проведення досліджень учнями в кабінетах, виконання роботи руками, хоча загальновідомо, що «багатства виробляються руками» (М. В. Остроградський), «розумні руки роблять розумною голову» [5].

Також у США з 1983 року діє Асоціація захисту домашньої школи – організація, яка надає моральну, юридичну та матеріальну допомогу батькам, активістам і місцевим організаціям щодо впровадження домашньої шкільної освіти в усіх країнах світу [4]. Матеріальна допомога надається через фонд Асоціації, який існує коштом пожертв, призначених для поліграфічної роботи та засобів навчання й інших видатків [4]. Домашня школа має законодавчий статус у Росії, держава надає батькам кошти на навчання дітей [4]. Хоча в Росії домашнє навчання сприймається як форма вимушеної освіти за станом здоров'я учнів.

У Японії в домашній школі здобувають освіту близько 100 тис. дітей, у Польщі набуває поширення домашня школа. Закон про Польську шкільну освіту 1991 року надає дитині право з дозволу директора школи здобувати початкову освіту вдома з отриманням свідоцтва на підставі відповідних іспитів. Польські фахівці домашньої освіти і далі обстоюють домашню школу. У Новій Зеландії домашня освіта набула правовий статус 1998 року, відтоді уряд постійно приділяє їй ретельну увагу.

Полтавська академія неперервної освіти ім. М. В. Остроградського має змогу надати дітям для домашньої школи те, що в інших країнах домашні школи навряд чи зможуть надати.

Модель освіти сталого розвитку «Довкілля» може надати домашній школі: любов до кожної дитини – завдяки створенню психолого-педагогічних умов для формування дитиною життєствердного національного образу світу; любов до України – завдяки засвоєнню учнями цілісного народознавчого змісту освіти; любов до довкілля як етносоціоприродного середовища свого

життя, малої Батьківщини, з якою людина від народження пов'язана обміном речовини, енергії, інформації; любов до життя, до всього живого, бо «всьяке дихання хвалить Господа»; любов до освіти як умови «вирощення» здатності сприймати світ через прояв закономірностей, що тотально впливають на всі об'єкти світу, – уособлення рівної для всіх справедливості; любов до природи як джерела життя і правди, прагнення жити згідно з єдиними для всього суцього закономірностями природи, які єднають людину з ВС (Всесвітом, Всевишнім – як хто відчуває); любов до справедливої та ефективної освіти, яка дає можливість кожній дитині опанувати її ядро – образ світу та законопідставну компетентність; любов до науки як природного явища, яке пов'язує з ноосферою, біосферою суспільство і кожну людину (В. І. Вернадський); любов до праці – модель ураховує те, що діти люблять працювати руками і те, що, за словами М. Остроградського, «багатства виробляються руками»; любов до навчання – модель задовольняє природні «інстинкти» дітей – потяг до дослідження і висновків, до конструювання, комунікації, художнього представлення пізнаних об'єктів (Дж. Дьюї) на кожному уроці, «відкриття» теорій на уроках серед природи, які проводяться по можливості у святкові дні українського народу, найбільш улюблені дітьми [6].

Вважаємо, що в книзі «Грамматика любови» для педагогів і батьків буде важливим висновок, до якого ще 1989 року дійшов доктор психологічних наук, академік РАО Ахмед Рахімов на конференції з інноватики, що проводилася при «Учительской газете». Після виступу Віри Ільченко про образи світу дітей А. Рахімов сказав: «Вы хотя бы знаете, что сделали? Вы же детям Бога открыли!». Читачі книги «Грамматика любови» мають змогу усвідомити, що модель «Довкілля» відкриває дітям Бога і перекриває до дітей шлях його противнику [6, с. 103–105].

Любов до навчання в домашній школі, до освіти сприятиме тому, що будь-яке місце на Землі, де перебувають дім дитини і її довілля, стане для неї щасливим місцем.

Висновки. Модель освіти «Довкілля» обстоювала і обстоюватиме *єдність в основному, свободу в другорядному і у всьому любов*. І те, щоб кожна дитина зростала людиною – училася *відповідати за той шматок землі, який у неї під ногами, і за ділянку неба над головою* (як навчають китайські мудреці) – за своє етно-соціоприродне середовище життя. А для цього дитині необхідно хоча б надати право вивчати відповідний предмет (довкілля, околье, srodowisko, umwelt, environment...). І не тільки за партою, у відчуженому від життєвого реалістичного просторі, а просто в етносоціоприродному середовищі, відповідно до обрядового кола свого народу. І не за планшетами, а за підручниками – тим, що дитина не хоче випускати з рук, що має бути завжди під руками. Саме такий «підручник» (Довкілля-1 і зошити до нього) готові для дітей – учнів домашньої школи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ільченко В. Р., Гуз К. Ж., Зелюк В. В., Ляшенко А. Х., Дзюбкін Г. Г. Проект моделі школи майбутнього «Людина і довілля». Імідж сучасного педагога. 2008. № 7–8 (86–87). С. 61–67.
2. Про підведення підсумків експерименту апробації освітньої моделі «Довкілля». Інформаційний збірник. 2001. № 2. С. 8–20.
3. Базарный В. П. Здоровые дети – будущее нации. Народное образование: Российский общественно-педагогический журнал. 2013. № 2. С. 15–21.
4. Процай Л. П., Помогайбо В. М. Пошуки досконалої загальної освіти: домашня школа. Постметодика. 2015. № 4 (123). С. 29–34.
5. Ільченко В. Р., Зелюк В. В. Про зв'язок суб'єктності і образу світу молодих представників української нації. Проблеми цивілізаційної суб'єктності України: місія науки і освіти: матеріали Всеукраїнської міжгалузевої науково-практичної онлайн-конференції (Київ, 29 вересня – 1 жовтня 2022 року). – Київ: Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2022. С. 359–365. URL: <https://iod.gov.ua/content/events/37/vseukrayinska-mizhgaluzeva-naukovo-praktichna-onlayn-konferenciya-problemi-civilizatsiynoi-subyektivnosti-ukrayini-t-i-s-i-y-a-n-a-u-k-i-i-osviti-publications.pdf?1667396816.7328>
6. Грамматика любови: [науково-публіцистичне видання] / укладач В. Р. Ільченко; під редакцією В. Р. Ільченко та В. А. Продаєвича. Полтава, Одеса. 2017. 304 с. URL: <https://www.facebook.com/grops/778488685585903/files/>.

Цитувати: Ільченко В. Р., Зелюк В. В., Гуз К. Ж. Проект моделі домашньої школи «Дім і довілля» як втілення новаторської технології в умовах воєнного стану / В. Р. Ільченко, В. В. Зелюк, К. Ж. Гуз // Постметодика. – 2022. – № 1–2. – С. 2–4.

© В. Р. Ільченко, В. В. Зелюк, К. Ж. Гуз, 2022. Стаття надійшла в редакцію 27.11.2022 ■